

АНОТАЦІЯ

Турко Б.Б. Професійна підготовка асистента вчителя у навчальних закладах Канади. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2022.

У дисертації «Професійна підготовка асистента вчителя у навчальних закладах Канади» визначено та науково обґрунтовано особливості професійної підготовки асистентів вчителів у закладах освіти Канади та окреслено можливості творчого використання прогресивних ідей канадського досвіду в систему професійної освіти України.

Сучасні тенденції розвитку освіти зумовлюють необхідність і осмислення, вивчення проблеми професійної підготовки педагогічних працівників, зокрема асистентів вчителів. Звернення до досвіду професійної підготовки асистентів у Канаді зумовлено низкою чинників, серед яких провідні позиції посідають суттєве поглиблення співпраці між державами в освітній галузі, створення єдиного освітнього простору. У досвіді канадських закладів освіти значний науковий інтерес становлять дидактичні підходи до поєднання теоретичних та практичних компонентів у змісті навчання з базових дисциплін майбутніх асистентів вчителів. У навчальну програму введено велику кількість професійних курсів та предметів за вибором, що уможлиблює задоволення індивідуальних потреб й уподобань студентів, які в майбутньому зможуть краще реалізувати себе на ринку праці.

Достатньо актуальним постає питання якісної підготовки асистента вчителя в Україні, який би міг впоратись з викликами сьогодення. У зв'язку з

цим вивчення досвіду підготовки асистента вчителя у навчальних закладах Канади має не лише теоретичне, а й практичне значення.

На основі вивчених канадських наукових джерел, офіційних документів, узагальнення положень законодавчих, нормативно-правових актів, збору та аналізу статистичних даних, звітів конференцій виявлено особливості професійної підготовки асистентів вчителів у закладах освіти Канади, а саме: зміст, форми, методи професійної підготовки асистентів; терміни навчання; вимоги до абітурієнтів; з'ясовано специфіку та особливості проведення практики студентів; проаналізовано проблему підготовки асистентів щодо співпраці з вчителями; визначено особливості взаємодії асоціацій асистентів вчителів з школами та шкільними радами у Канаді; розкрито актуальну проблему розвитку інклюзивної компетентності як інтегральної особистісно-професійної компетентності асистента вчителя.

Узагальнено та систематизовано понятійно-термінологічний апарат дослідження: «асистент вчителя», «професійна підготовка асистента вчителя», «професійна компетентність асистента вчителя», «діти з особливими потребами», «інклюзивна освіта».

Аналіз історико-педагогічного аспекту зародження та розвитку інклюзії показав, що цей процес залежить від суспільно-політичних та соціокультурних умов на території кожної з провінцій Канади. Визначено, що нормативно-правові засади професійної підготовки майбутніх асистентів вчителів у Канаді характеризуються розробленістю законодавчого забезпечення на рівні уряду провінцій та територій, яке постійно оновлюється та вдосконалюється відповідно до швидкоплинних вимог суспільства до освітнього процесу.

Канадські заклади освіти мають свої підходи до укладання програм: відмінності можуть існувати і в межах освітніх закладів однієї провінції; в середньому тривалість навчання складає від 4 місяців до 6-ти років, в залежності від форми (денна, заочна, дистанційна або онлайн) навчання,

переліку дисциплін та кредитів. Проаналізовано зміст освітніх програм 48 закладів освіти Канади з підготовки асистента вчителя.

З'ясовано, що особливостями структури професійної підготовки майбутніх асистентів вчителів є: наявність 1-2 річної програми для асистентів, які отримують після завершення навчання спеціальний сертифікат або диплом, диверсифікація форм набуття освіти (денна, заочна, дистанційна або онлайн), гнучкість, відкритість. У закладах освіти Канади немає загальнодержавних вимог до підготовки асистента вчителя. Зміст підготовки асистентів передбачає застосування таких форм організації як: лекції, лабораторні роботи, семінари, практичні заняття в малих групах, самостійна робота на основі підручників, конспектів. Програмою передбачено вивчення студентами дисциплін циклу загальної та професійної підготовки. Встановлено, що до видів контролю належать: поточний, модульний, підсумковий, самоконтроль. Кожен канадський заклад освіти має свої умови для вступу абітурієнтів.

Обґрунтовано основні функції (організаційна, навчально–розвивальна, прогностична, консультативна) та посадові обов'язки (використовувати професійні знання в практичній діяльності; здійснювати педагогічний супровід дитини з ООП в умовах інклюзивного навчання та ін.) асистентів вчителів у Канаді. Асистент вчителя володіє нормативно-правовою базою у сфері інклюзивної освіти, що регламентує виконання його роботи, в основі якої лежить командний підхід, який забезпечують вчитель, асистент вчителя, логопед, медичний персонал, адміністрація, а також батьки, які залучені до освітнього процесу.

Вагомою складовою організації процесу підготовки асистентів є закріплення теоретичних знань студентів на практиці, зокрема вивчення практичного досвіду ведення документації у школах, де працює асистент вчителя, співпраця з вчителем у процесі проведення уроків. Доведеним є той факт, що ефективно організована педагогічна практика, її безпосередній зв'язок

з теорією є одним з основних шляхів покращення професійної підготовки педагогічних кадрів, набуттям професійного практичного досвіду. Встановлено, що керівництво, наставництво та підтримку в процесі педагогічної практики, яка поділяється на навчальну та рефлексивну, забезпечує ментор. Він безпосередньо взаємодіє з майбутнім асистентом вчителя.

Окреслено можливості використання прогресивних ідей канадського досвіду професійної підготовки асистентів вчителів у закладах освіти України. На основі аналізу досвіду професійної підготовки асистентів вчителів виокремлено методичні рекомендації для учасників освітнього процесу різних рівнів щодо вдосконалення професійної підготовки асистента вчителя у закладах вищої освіти України.

Наукова новизна полягає у тому, що *вперше* виявлено особливості професійної підготовки майбутнього асистента вчителя в закладах освіти Канади, зокрема змістове наповнення навчальних програм, організації педагогічної практики, а також напрями взаємодії шкіл, шкільних рад та інших недержавних освітніх структур; *проаналізовано* соціально-історичні, культурно-педагогічні передумови розвитку інклюзивної освіти та професійної підготовки асистента вчителя у Канаді; *обґрунтовано положення* про нормативно-правове забезпечення професійної підготовки асистента вчителя в умовах інклюзивної освіти; *вдосконалено положення* щодо відбору і структурування змісту професійної підготовки майбутніх асистентів вчителів у ЗВО України; *досліджено* форми та методи професійної підготовки асистентів вчителів у закладах освіти Канади; *проаналізовано* функції та обов'язки асистента вчителя; на основі порівняльно-педагогічного аналізу *виокремлено* спільне та відмінне у досвіді Канади й України та *окреслено* можливості використання прогресивних ідей досвіду Канади у системі підготовки асистента вчителя в закладах вищої освіти України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що *сформульовані* в дисертаційній роботі положення та висновки використано в процесі підготовки педагогічних фахівців зі спеціальності 013 «Початкова освіта», у навчальних курсах «Педагогіка», «Основи інклюзивної педагогіки», «Основи соціалізації осіб з особливими потребами» та «Методика роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням»; *розроблено* методичні рекомендації «Професійна підготовка асистентів вчителів: досвід Канади» щодо можливостей використання прогресивних ідей досвіду канадських науковців у процесі підготовки асистента вчителя у ЗВО України.

Опубліковані в фахових наукових виданнях і матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій дисертаційної роботи можна використовувати під час написання студентами доповідей, рефератів, курсових і дипломних робіт, в освітньому процесі закладів вищої освіти, закладів дошкільної освіти та закладів післядипломної педагогічної освіти, для подальшого порівняльного вивчення розвитку інклюзивної освіти в Україні, а також слугувати джерелом для отримання методичних знань і педагогічного досвіду майбутніми педагогами.

Ключові слова: Канада, освітній процес, професійна підготовка, вчитель, асистент вчителя, інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, зарубіжний досвід, компаративний аналіз, інформаційні технології, компетенція, культурологічна компетентність, громадянське суспільство.

ABSTRACT

Turko B.B. The professional training of the teacher's assistant in Canadian educational institutions. Qualifying scientific work on the right of the manuscript.

The dissertation on the scientific degree of the Doctor of Philosophy in 015 – Professional Education in the knowledge area 01 Education/Pedagogy. Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2022.

The dissertation «The professional training of the teacher's assistant in Canadian educational institutions» identifies and scientifically substantiates peculiarities of the professional training of future teacher's assistants in Canadian educational institutions. It identifies the possibilities of creative implementing of foreign experience in Ukrainian education .

Current trends of the development of education determine the need for understanding and studying of the problem of professional training of teacher's assistants. The study of the experience of teacher's training in Canada, in particular such as teacher's assistants, is due to a number of factors, among which the leading positions are taken by a significant improvement of the cooperation between two countries in the field of education and the creation of a single educational environment. The didactic approaches to the combination of theoretical and practical components in the content of teaching the basic disciplines in the experience of Canadian educational institutions are of a great scientific interest. The curriculum includes a large number of both professional and optional courses, which allows to meet up the individual needs and preferences of students who will be able to realize themselves better in the trade market in future.

The issue of quality training of a teacher's assistant in Ukraine, which could cope with today's challenges, is quite relevant. In this regard, the study of the

experience of teaching teacher's assistants in Canadian schools has not only theoretical but also practical value.

Basing on the studies of Ukrainian and foreign scientific resources, official documents, summarizing the acts of legislation, regulations, gathering and analysing the statistics, the reports of the conferences, we got the possibility to reveal features of the professional training of future assistants in educational institutions in Canada, namely the content, forms, methods of professional training of assistants, the length of study; requirements for entrants; the specifics and features of student practice are clarified; the problem of training assistants for cooperation with teachers is analyzed; the peculiarities of the interaction of association of teacher's assistants with schools and school boards in Canada are determined; the actual problem of development of inclusive competence as an integral personal-professional competence of a teacher's assistant is revealed.

The conceptual and terminological apparatus of the research is generalized and systematized: «teacher's assistant», «teacher's professional training», «educational-professional curriculum», «professional competence of a teacher's assistant», «and children with special needs», «inclusive education».

The analysis of the historical and pedagogical aspects of the origin and development of inclusion has shown that this process depends on the socio-political and socio-cultural conditions in each of the provinces of Canada. It is determined that the legal framework for the training of future teacher's assistants in Canada is characterized by the development of legislative support of the provincial and territorial governments, which is constantly updated and improved in accordance with society's rapid requirements for education.

Canadian educational institutions have their own approaches to completing a curriculum: the differences may exist within educational institutions in the same province; the average duration of training is from 4 months to 6 years, depending on the form (full-time, part-time, distance or online) training, the list of disciplines and

credits. The content of the educational curricula of 48 Canadian educational institutions for teachers' assistant training was analyzed.

It is found that the features of the structure of professional training of future assistants are: the presence of 1-2-year curriculum for assistants who receive a special certificate or diploma after graduation, diversification of forms of education (full-time, part-time, distance or online), flexibility and openness. There are no nationwide teacher training requirements in Canadian educational institutions. The content of training of the assistants involves the usage of such forms of organization as lectures, laboratory work, seminars, and practical classes in small groups, independent work based on textbooks or abstracts. The curriculum provides for students the disciplines of the cycle of general and vocational training. It is stated that the types of control include current, modular, final or self-control. Each Canadian educational institution has its own conditions for admission.

The main functions (organizational, educational, developmental, prognostic, advisory) and job responsibilities (apply professional knowledge in practice; provide pedagogical support to a child with special needs in inclusive education, etc.) of teaching assistants in Canada are substantiated. The teacher's assistant knows a legal framework in the field of inclusive education, which regulates the performance of his work, which is based on a team approach provided by the teacher, teacher's assistant, speech therapist, medical staff, administration, and parents involved in the educational process.

An important component of the organization of the process of assistants' training is the consolidation of students' theoretical knowledge in practice, including studying the practical experience of documentation in schools where the assistant works, conducting lessons in cooperation with teachers, clearly showing care for children with disabilities during the working day. It is a proven fact that effectively organized pedagogical practice, its direct connection with the theory is one of the

main ways to improve the professional training of teachers, gaining professional practical experience.

It is established that a mentor provides guidance and support in the process of pedagogical practice, which is divided into educational and reflective. He interacts directly with the future teacher's assistant.

The possibilities of using progressive ideas of the Canadian experience of professional training of teacher's assistants in educational institutions of Ukraine are outlined. Based on the analysis of the experience of professional training of teacher's assistants, methodological recommendations for participants of the educational process of different levels to improve the professional training of teacher's assistants in higher educational institutions of Ukraine have been identified.

The scientific novelty and theoretical significance of the study is in the fact that for the first time the peculiarities of professional training of future teacher's assistants in Canadian educational institutions are revealed, including the content of educational curricula, their pedagogical practice, training of future assistants; the socio-historical, cultural and pedagogical preconditions for the development of inclusive education in Canada are analyzed; the acts on normative-legal statements of professional training of a teacher's assistant in the conditions of inclusive education are substantiated; the rules for the selection and structuring of the content of professional and pedagogical training of students - future teacher's assistants are improved; the forms and methods of professional training of teacher's assistants in educational institutions of Canada are studied; the functions and responsibilities of a teacher's assistant are analyzed;

On the basis of comparative and pedagogical analysis, common and different experiences of Canada and Ukraine are singled out and the possibilities of using progressive ideas of Canadian experience in the system of teachers' training in higher educational institutions of Ukraine are *outlined*.

The practical significance of the received results is that the formulated conclusions of the dissertation were used in the training of students of the specialty

013 «Primary Education», qualification «Primary School Teacher, Teacher's Assistant of Inclusive and Integrated Education» in the process of teaching «Pedagogy», «Basis of inclusive Pedagogy», «Basis of socialization of people with special needs» and «Methodology of work of a teacher's assistant in a classroom with inclusive education». The methodological recommendations entitled «Teacher's Assistant Training: The Canadian Experience» on the possibilities of using the progressive ideas of the experience of Canadian scientists in the training of teacher's assistant in different types of higher educational institutions of Ukraine have been developed.

Students while writing reports, abstracts, course papers and master's works of the educational process of higher education, preschool and postgraduate education can use the material of the dissertation published in professional scientific magazines and in the works of scientific and practical conferences. It will help for further comparative study of the development of inclusive education in Ukraine, as well as serve as a source for methodological knowledge and pedagogical experience for future teachers.

Key words: Canada, educational process, educational curriculum, professional training, teacher, teacher's assistant, inclusive education, children with special educational needs, foreign experience, comparative analyses, IT technologies, competence, cultural competence, civil society.

Список публікацій здобувача

1. Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Панчук¹ Б. Б. (2018). Роль асистента вчителя в інклюзивному класі: український та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Мукачівського державного університету: Серія «Педагогіка та психологія»*, 1, 228-231.

---

¹ Панчук Б.Б. – дівоче прізвище Турко Б.Б.

2. Турко Б.Б. (2019). Практична підготовка майбутніх асистентів до роботи з обдарованими дітьми у Канаді. *«Молодь і ринок»*, 12(179), 153-157. (*Index Copernicus*).
3. Турко Б.Б. (2019). Організація та впровадження інклюзивної освіти у Канаді: Історія та Сучасність. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 1, 121-126. (*Index Copernicus*).
4. Турко Б.Б. (2020). Асистент вчителя в загальноосвітньому інклюзивному просторі Канади. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*, Серія «Педагогічні науки», 6(162), 151-155.
5. Турко Б.Б. (2020). Онлайн освіта для асистента вчителя: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*, 18, 59-65.

2. Статті в зарубіжних періодичних наукових виданнях:

1. Turko B., & Nos L. (2020). Motivational Aspect and Readiness of Teacher Assistant to Professional Activity. *Moldavian Journal for Education and Social Psychology*, 4 (1), 01-13.
2. Turko B., & Nos L. (2021). Professional Training of a Teacher's Assistant in the Time of COVID-19. *European Socio-Legal and Humanitarian Studies*. 2, 78-91.

3. Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Нос Л.С., & Панчук Б. Б. (2018). Особливості підготовки асистента вчителя інклюзивного класу в Канаді. *Молодий вчений*, 2, 283-286.
2. Turko B. (2018). Inclusive competence of teacher assistant: Canadian experience. *Visnyk of Lviv University. Series Pedagogics*, 33, 248–253.

3. Турко Б.Б. (2019). Нормативно-правове забезпечення організації інклюзивного середовища у Канаді. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», 18, 68-71.
4. Турко Б.Б. (2021). Професійна підготовка асистентів вчителів: досвід Канади: методичні рекомендації. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 50 с.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Панчук Б.Б. (2017). Підготовка асистента вчителя у навчальних закладах Канади. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції. Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції* (с. 289-291). м. Мукачево: Вид-во МДУ.
2. Панчук Б.Б. (2018). Інклюзивна компетентність асистента вчителя: Канадський досвід. *Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання: Матеріали III міжнар. наук.-практ. конференції*. м. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
3. Турко Б.Б. (2018). Педагогічний аналіз впровадження інклюзивної освіти у Канаді та Україні. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: Матеріали II міжнар. наук.-практ. конференції* (с. 399-402). м. Мукачево: Вид-во МДУ.
4. Турко Б.Б. (2019). Проблеми професійної підготовки асистента вчителя в Україні та Канаді. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти*. (с. 75-78). Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
5. Турко Б.Б. (2019). Використання інформаційних технологій у процесі підготовки асистента вчителя у Канаді. *Інформаційні технології в освіті та науці: Матеріали міжнар. наук.-практ. Конференції* (с. 300-303). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В.

6. Турко Б.Б. (2019). Підготовка майбутніх асистентів до роботи з обдарованими дітьми у канадських закладах освіти. *Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави: Матеріали XII міжнар. наук.-практ. конференції* (с. 348-351). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України.
7. Турко Б.Б. (2019). Інформаційні технології як важливий компонент підготовки сучасного асистента вчителя у Канаді. *Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору навчального закладу: Світовий та вітчизняний вимір: Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції* (с. 190-191). м. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
8. Турко Б.Б. (2019). Педагогічна практика як важлива складова професійної підготовки асистента вчителя у Канаді. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: Матеріали III міжнар. наук.-практ. конференції* (с.498-499). Мукачево: Вид-во МДУ.
9. Турко Б.Б. (2019). Загальна характеристика професії асистента вчителя в Канаді. *Діти з особливими потребами в освітньому просторі: Матеріали V міжнар. конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології* (с. 218-221). Чернівці: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка.
10. Турко Б.Б. (2020). Освіта онлайн у процесі підготовки асистента вчителя. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: Матеріали II міжнар. наук.-практ. конференції* (с. 248-250). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка.
11. Турко Б.Б. (2021). Підготовка асистента вчителя в Україні. *Педагогічна освіта у світлі реформ та викликів. Матеріали Першої(I) науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених.* (с. 177-180). м. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.